

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 1. marcija 1895.

Politiški oddelek.

Volilna reforma in veleposestvo.

V poslednji seji kranjskega deželnega zbora je bil na dnevnem redu razgovor o državnozbornski volilni reformi. Pri tej priliki se je omenilo tudi, da so kmečke občine primerno zastopane v državnem zboru, in sta se v tem oziru slišali dve povse nasprotni mnenji. Poročevalec večine dr. Ivan Tavčar je povedal, koliko volilcev pride na jednega poslanca v kmečkih občinah in koliko v mestih, in potem pristavil, da se zastopniki veleposestva ne morejo šteti mej kmetovalce in da že vsakdo ve, da so bolj meščanje. Poročevalec manjšine gospod baron Schwegel je pa naglašal, da je poljedelstvo pač dovolj zastopano, ker ima veleposestvo 214, dočim imajo mesta s trgovskimi zbornicami le 139 poslancev. Dr. Tavčarju se je zdelo, da bi bilo treba pomnožiti število kmetskih zastopnikov za toliko poslancev, kolikor bi jih dobili delavci, bar. Schweglu se pa to ni zdelo potrebno.

Vprašanje je, katerega nazori so pravi. Oba govornika sta nekako hitro preko vse stvari prešla, kakor bi je bila stvar popolnoma jasna, ki je ni treba nič pojasnovati. Prvi ni navedel prav nobenega uzroka, zakaj bi bili veleposestniki zmatrati bolj za meščane, drugi pa ni utemeljil svojega mnenja, zakaj da so prištevati zastopniki veleposestva mej zastopnike poljedelstva. Želeti bi bilo pač, da bi bil vsak za svoje mnenje tudi povedal svoje argumente. Površnost v taki važni stvari, kakor je volilna reforma, nikakor ni na mestu.

Če je poročevalec večine morda mislil, da so veleposestniki že zaradi tega prištevati mej meščane, ker so nekoliko bolj omikani, in so nekateri hodili celo v visoke šole, ali pa morda pri vojaki zavzemali kako višjo stopinjo, mu mi ne moremo pritrditi. Tukaj pridejo le interesi v poštev. In v tem slučaju pa mi mislimo, da veleposestnik, ki se peča jedino, ali vsaj največ le s poljedelstvom ima pač dosti bolj jednake koristi s kmeti, nego

z meščani. On želi, s kmeti vred, da so poljedelski pridelki dragi, dočim je meščan povsem drugačnega mnenja. Tak veleposestnik v gospodarskem oziru ni drugega nego velik kmet, naj nosi tudi gospodsko suknjo in naj je i dovršil pravno fakulteto kakšnega vseučilišča. Kako si nasprotujejo koristi mej tacim grajščakom in navadnim kmetom, se ne more delati primera mej nasprotnimi kmet-skimi in meščanskimi koristmi, temveč je to nasprotje podobno le nasprotju mej malim in velikim obrtnikom, malim in velikim trgovcem.

Pač je pa nekaj drugega, da se mi z gospodom baronom Schweglom ujemati ne moremo. Ne toliko na Kranjskem kolikor drugod se veleposestniki pečajo z najraznovrstnejšimi podjetji, imajo velike tovarne in rudnike in so vsaj delničarji ali zadružničarji pri tacih podjetjih, in o tacih grajščakih se pa ne more več trditi, da se njih interesi vjemajo z interesi poljedelstva in se prav lahko zgodi, da se vsled njih podjetij njih koristij bolj vjemajo z meščanskimi.

Sicer so pa veleposestniki v marsikakem oziru veliki kapitalisti, če tudi njih kapital ni v denarju, temveč v zemlji. Ker pa kapitalisti v mestih nimajo glede volilne pravice nobene predprave, ali k večjemu semtertja jako majhno iz njih vplivom v trgovskih zbornicah, pač ni pravega povoda, da bi morali imeti ti kapitalisti na kmetih kake posebne predprave. Plemstvo je tudi popolnoma zgubilo svoj nekdanji pomen o času občne vojaške dolžnosti in enakosti pred zakoni.

Poleg tega pa tudi vpliv veleposestnikov na državne posle nikakor ni kdo zna koliko blagodejen. Posebno pa Slovani v njih čutimo svoje nasprotnike. Mej Slovenci bili so grajščaki vedno naši narodni nasprotniki. Na Češkem se poslednji čas tudi vedno bolj oddaljujejo od naroda. Jedino v Galiciji se še nekoliko sporazumijo z narodom, a tudi ta poljska žlahta kdo ve kako dobro ne vpliva na narodov razvoj. Pomisliti je pa tudi, da plemenitaši imajo že tako odločilni vpliv v gospodski zbornici in je torej zares povse neopravičljivo, da je blizu četrťino mandatov zbornice poslancev v njih rokah. To

je že nekako ponižanje drugih državljanov, in pri večini prebivalstva ne vzbuja zaupanja v parlament.

Zato bi bilo v interesu avstrijskih narodov sploh, zlasti pa Slovanov, da se kako omeji ta vpliv. Na Kranjskem se je že jedenkrat poskušalo, a tedaj se ni posrečilo; gospod posl. Kersnik je tedaj nas tolažil, da bode že čas naredil predpravicam veleposestnikov konec. Mi pa vendar mislimo, da tega ne smemo mirno čakati, temveč je treba, da tudi sami kaj storimo v tem oziru.

Posebno sedaj je bil ugoden čas za to, ko je volilna reforma na dnevnem redu. Naravnost čudimo se, da se baš tako malo pozornosti obrača tej tako važni stvari. Od koalicije, ki je v pododsek za volilno reformo volila skoro same plemenitaše, pač nimamo dosti pričakovati v tem oziru, a opozicijske stranke bi pa v tem oziru lahko zavzele odločno stališče. Dobro bi bilo, ko bi bili že nekateri deželni zbori se izrekli v tem smislu. Toda opozicijske stranke so le preveč segale po raznih drugih volilnih načrtih. Nekateri so kar hoteli prestopiti v občno volilno in jednako pravico, drugi so pa sestavljali razne drugačne kaj umetne načrte volilnega reda, ki tudi nimajo najmanjšega upanja, da bi se kdaj uresničili. Po tem, kar je tako blizu, pa nikdo ni posegel.

Kako se je treba lotiti, to je pokazal, grof Taaffe. Okvir, v katerem je osnovana njegova volilna reforma, je tako dobro premišljen, da lahko rečemo, da politiki vseh strank niso kaj tako primerne se izmislili. Glede veleposestva on ne predlaga nobene premembe, ker se je seveda zanašal na pomoč veleposestva, a v utemeljevanji svojih predlogov pravi, da za premene o tem, kdo ima pravico voliti v kaki skupini, ni treba dvetretjinske večine, ker se s tem ne preminja ustava. Tako se torej lahko z navadno večino sklene, da se pomnoži število volilcev veleposestva. Že sedaj glede volilne pravice v veleposestvu ni nobene enakosti mej raznimi kronovinami. V nekaterih volijo le veleposestniki vpisani v deželni deski, v drugih zopet vsi, ki sto goldinarjev zemljiškega davka, ali celo sto goldinarjev davka sploh plačajo. Bi li ne bilo umestno, da se stvar jednako uredi. Recimo vsprejmejo naj se mej veleposestnike vsi posestniki, ki 100 gld. zemljiškega davka plačujejo. S tem bi se naredil konec vplivu graščakov in na njih mesto bi stopil sploh ves premožnejši odločno konservativni poljedelski stan. Večino bi povsod imeli možje, katerih je glavni pridobitek kmetijstvo. Poljedelstvo bi torej na ta način dobilo primerno število pravih zastopnikov brez tistih kmetijskih zbornic, katere predlaga baron Dipauli, o katerih je jako malo upanja, da bi se uvele.

Navadno večino je pa precej upanja dobiti v državnem zboru. Jugoslovani, Rusini, Mladočehi, krščanski socialisti, nemški nacijonalci, mnogi levičarji in Poljaki bi se dali pridobiti za ta predlog. Mi sicer vemo, da bi se nekateri visoki krogi ustavljali, a tak upor bi se dal premagati, če ne precej, pa polagoma. Pomisliti je, da bode volilna reforma zadela še na marsikake težave, in da bo vlada rada še marsikaj prijenjala, da se le po-

maga iz zadrege. Posebno če bi višji krogi videli, da se razne stranke z vso resnostjo potegujejo za to stvar, je upati, da bi prijenjali. Seveda bi stvari ne smeli kar pustiti, ako jedenkrat ne gre, bi pa morali jo obnoviti, kajti potrpljenje železna vrata prebije.

Politični pregled.

»Slovenec« in škofovska avtoriteta. — Čitateljem našega lista je še znano, kako gonjo so »Slovenec« in naši prijatelji bili začeli proti našemu listu, ker se povsem ni ujemal z našo »katoliško« stranko v vprašanji o škofovski avtoriteti in oporekal, da bi morali v političnih zlasti narodnih stvareh pustiti odločilno besedo jedino škofom. Naš list je tedaj svoje mnenje podprl s fakti, katerih še do sedaj »Slovenec« ni ovrigel, da niti ovreči skušal, ampak jih le utajil svojim čitateljem. Sedaj je pa, kakor se kaže, sam »Slovenec« prišel do drugačnega prepričanja, če je sploh kaj resnosti v tem, kar piše ta list. Kanonik Klun je v deželnem zboru se izrekel proti krščansko-socialni stranki, ker ne spoštuje škofovske avtoritete in je pri tem malo ostro se izrekel proti nekaterim kapelanom. »Slovenec« je zaradi tega grozno udrihal po Klunu in tako pokazal, da glede na škofovsko avtoriteto ni več svojih prejšnjih nazorov. To hočemo dobro zapomniti, ako bi bili kedaj prisiljeni obsojati postopanje kacega škofa v narodnem ali političnem oziru sploh.

Katoliška ljudska stranka in koalicija. — Klun je v zadnji seji kranjskega deželnega zbora se izrekel, da »Slovenec« ni glasilo konservativne stranke in »Slovenec« odgovarjajoč mu, imenuje svojo stranko katoliško ljudsko stranko. Tako se namreč imenuje najnovejša stranka na Kranjskem, pri kateri pa nista gospoda Klun in Povše, kajti ta dva sta v konservativnem klubu na Dunaji, kateri pa po izjavi »Slovenčevi« ni več res katolišk. Iz pisave »Slovenčeve« zadnje dni posnamemo, da ni več za koalicijo, od kar je prenehal biti glasilo konservativne stranke. Mi z veseljem pozdravljamo najnovejšega sobojevnika, kajti mi smo bili vedno dosledno proti koaliciji in naglašali, da je škodljiva nam v narodnem in verskem oziru, ko je bil »Slovenec« še vse družega mnenja, in so »Slovenčevi« prijatelji celo na Gorenjskem iskali mej kmeti zaupnico glavnemu stvoritelju koalicije. Pričakujemo torej, da bode katoliška ljudska stranka tudi toliko dosledna, da pri bodočih deželno- in državnozborskih volitvah ne bode postavila nobenega kandidata, kateri sedi v Hohenwartovem klubu na Dunaji, kajti drugače bi si pač morali misliti, da je pisarjenje njenega glasila poslednje dni bilo le predpustna komedija.

Celjska gimnazija je postala nekako središče vse avstrijske politike, včasih se kaže, da je od celjskega vprašanja odvisen obstanek koalicije in Windischgrätzove vlade. Hohenwartov klub se je izrekel za osnovo dvojezične gimnazije v Celji, levičarski pa zoper njo. Omeniti je pa, da noben teh dveh klubov tega ni storil soglasno, kakor posnemljemo iz novostjših časniških poročil, in je zatorej pričakovati, da se bode od vsake stranke veliko poslancev odtegnilo glasovanju. Levičarji obdelujejo Poljake, da bi jih podpirali v vsej zadevi. Krščanski socialisti na Dunaji so se izjavili, da bodo glasovali kot vladni nasprotniki proti tej postavki v budgetu, nadejajoč se, da tako razbijejo konservativni klub in z njim koalicijo. Če se jim to posreči, pa ni povsem verjetno, kajti niti kranjski Slovenci v konservativnem klubu se še niso odločno izjavili, da izstopijo iz koalicije, ako pade celjska dvojezična gimnazija. Sploh se pa od več strani močno deluje na to, da se celjsko vprašanje še odloži vsaj do novih državnozborskih volitev, da se le koalicija ohrani. Precej verjetno je, da se to zgodi.